كاسپ سالاسى كوركەيدى، اۋىل ـ قىستاق كوركتەندى، شارۋالار بايىدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

التاي ايماعى وسى زامانعى مال شارۋاشىلىعى مەن ەرەكشە ەگىمشىلىكتى وزەك ەتىپ، "سىىر، قوي، جىلقى، تۋيە، ۇي قۇستارى، سۋ، ءشوپ، ءدارى، جەمىس ـ جيدەك، ءسۇت" سىندى 10 ءرى باسىمدىقتا يە ەرەكشە كاسپ سالاسىنىڭ داموۋ نەگىزىن ۇزدىكسىز بەكەمدەدى، بىىل بۇكىل ايماقتىڭ اۋىل ـ قىستاق ەكونوميكاسىنىڭ جالپى كىرىسى 7 ميلليارد 663 ميلليون يۋانعا جەتىپ، بىلتىرعىدان 7.7% ارتاتىندىعى؛ ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ جىلدىق جان باسىندىق تازا كىرىسى 18 مىڭ 294 يۋانعا جەتىپ، بىلتىرعىدان 1279 يۋان ارتاتىندىعى مەجەلەنىپ وتىر.

12 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى تاڭەرتەڭ بۇرىلتوعاي اۋدانى قاراماعاي قالاشىعى دەڭ قىستاعىندا مالشى مانات نۇردانبەك سەلبەستىك كووپەراتيۋىنىڭ تۋيە باعىمشىلىعى الاڭىندا تۋيە ساۋىپ جاتتى. "بۇرىن ول 'ءشول قايىعى' بولاتىن، ال قازىر ءبىزدىڭ كىرىستى ارتتىرۋىمىزعا كومەكتەسەتىن 'اۋقاتتانۋ قايىعمىز' بولدى"، ـ دەدى ول.

بىرنەشە جىلدىڭ الدىندا جەرگىلىكتى ۇكىمەت شينجياڭ ۋاڭيۋان بيولوگيالىق عىلىم ـ تەحنيكا توبى شەكتى سەرىكتەستىگىن ەنگىزىپ تۇيە جەلىلەس ونىمدەرىن اشىپ، جەرگىلىكتى كەدەي مالشىلاردى تۇيە باعىمشىلىعىن دامىتۋعا جەتەكتەدى. بۇرىنعى كەدەي وتباسى مانات ۋاڭيۋان سەرىكتەستىگىن سۇتپەن قامدايتىن تۇڭعىش توپتاعى مالشىعا اينالدى. قازىر ونىڭ ءۇيى 200دەن استام تۇيە باعىپ، بايىاشات تۇرمىس كەشىرۋدە. قازىر بۇرىلتوعاي اۋدانىندا باعىلعان تۇيە سانى 20 مىڭنان اسىپ، ەڭەشە مىڭ شارۋا وتباسى وسى سەبەپتى كىرىسىن ورنىقتى ارتتىردى.

ەرەكشە اۋىل شارۋاشىلىعى ونىمدەردىڭ بايلىق باسىمدىعىن تيانىاق ەتىپ، رايونىمىز وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعى كاسپ سالاسى جۇيەسىن، ءوندىرىس جۇيەسىن، تيجارات جۇيەسىن جەدەل ورناتىپ، اۋىل ـ قىستاق كاسپ سالاسىن كۇش سالا دامىتتى، زورايتتى. كۇشتى شوعىرلاندىرا وتىرىپ نان، ماقتا (ماقتا توقىماشىلىعى)، ءجۇزىم جانە ءجۇزىم ارامى، شالان، جاڭعاق، سويىس سىىر، سويىس قوي، ءسۇت، ۇي قۇستارى، وسى زامانعى تۇقىم شارۋاشىلىعى، قۇرىلعىلى كوكونىس سياقتى كاسپ سالالارىنىڭ ءتۇيىندى تىزبەگىن قالىپتاسىتىردى. تارىم ويپاتىن، تۇرپان ـ قۇمىل ويپاتىن، تيانشانىنىڭ سولتۇستىك بوكتەرىن، بىلە وزەنى اڭعارىن، قۇلىستاي ويپاتىن جانە ەرتىس وزەنى الابىن وراعان ەرەكشە اۋىل شارۋاشىلىق ونىمدەرى باسىمدىعى رايونى قۇرىلىسىن ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، كاسپ تىزبەگىن ۇزدىكسىز ۇزارتىپ، قۇن تىزبەگىن جوعارىلاتىپ، ەرەكشە اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ جوعارى ساپالى داموۋىن جەدەل ىلگەرىلەتتى.

جەرگىلىكتى جاعدايعا قاراي ىستەپ ءتۇيىندى يگەرۋ، ءالسىز بۇىندارىن كۇشەيتۋ، ولقىلقتارىن تولقىتاۋ ارقىلى ءبىر توپ اۋىل ـ قىستاق ەرەكشە كاسپ سالاسى قارىشتاپ دامىپ، زورايىپ، اۋىل ـ قىستاق كاسپ سالاسىنىڭ قۇن ارتتىرۋ، ونىمدىلىكتى ارتتىرۋ كەڭىستىگى كەڭەيىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋ جەتىستىكتەرىن بەكەمدەۋگە، كەڭەيتۋگە، اۋىل ـ قىستاقتى جاپپاي گۇلدەندىرۋدى ىلگەرىلەتۋگە ماڭىزدى تىرەك ازىرلەندى.

تۇرمىس شارت ـ جاعدايى بارىنشا جاقسارىدى، اۋىل ـ قىستاق كوركتەنە ءتۇستى

قىس كۇندەرى ماناس اۋدانى لانجوۋ ۋان قالاشىعى باجياحۋ قىستاعىنىڭ وقتاي ءتۇزۋ، تاپ ـ تازا جولىندا جۇرسەڭىز، ەكى جاقتاعى ايپاڭ قابىرعالى، كوك قاڭىلتاق كەرپىشتى انحۇي ۇلگىسىندەگى تۇرعىن ۇيلەر كوركتى اۋىل ـ قىستاقتىڭ وزگەشە كورىنىسىن كەستەلەگەنىن كورەسىز.

"تاماشا ەكولوگيا تاماشا تۇرمىس اكەلدى"، ـ دەدى باجياحۋ قىستاعى پارتيا ياچەيكاسىنىڭ شۇجيى، قىستاق تۇرعىندار كوميتەتىنىڭ مەڭگەرۋشىسى لاڭ تۇڭشىك.

باجياحۋ قىستاعىنىڭ باتىسى ماناس وزەنىنە، شىعىسى ماناس مەملەكەتتىك سازدىق باقشاسىنا جالعاسادى، بۇل ارا دۇنيە جۇزىندەگى جىل قۇستارىنىڭ اۋۋىندا ءى 3 ـ ءنومىرلى جەلىسىنە ورنالاسقان، ءار جىلى نەشە مىڭداعان اققۋ مەن نەشە ميلليوندىعان جىل قۇستارى وسى ارادا دامىلداپ، ايالدايدى.

مول سۋ بايلىعى مەن تاماشا ەكولوگياىلىق ورتاعا سۇيەنىپ، قىستاق وسى بىرنەشە جىلدا تۇتاس قىستاق بويىنشا قونىس ورتاسىن رەتتەۋ ـ وڭاۋدى ىلگەرىلەتىپ، قىستاقتا اسفالتتاندىرۋ، جارىقتاندىرۋ، كوركتەندىرۋ ىنجەنەريالىق اتقارىپ، قىستاقتىڭ جاعدايىنا قاراي ىستەپ كوركتى اۋىل ـ قىستاق قۇرىدى. ىلگەرىندى ـ كەيىندى قىستاق جولىن اسفالتتاندىرۋ، تۇرمىستىق لاس سۋ قۇبىرى تورابى جانە لاس سۋدى ءبىر جاقتى ەتۋ پۇنكتى قۇرىلىسى ايالتاپ، بۇكىل قىستاقتا سۋمەن شايىلاتىن تازا دارەتحانانى جاڭالاۋ مولشەرى 100%كە جەتتى. قىستاق تاعى تۇرمىستىق قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ايىرىپ ءبىر جاقتى ەتۋ بويىنشا جيىنتىق ءنومىر اۋىستىرۋ مەحانيزمىن جاڭالىق اشا اتقارىپ، قىستاقتاعى تۇرمىستىق قوقىر ـ قوقسىقتى تۇرگە ايىرىپ ءبىر، مولشەرىن ازايتىپ، بايلىققا اينالدىرىپ، زالالسىزداندىرىپ ءبىر جاقتى ەتۋدى جەبەدى.

بۇرىن لاس، بىلىققان، ناشار قىستاقتار قازىر "جۇڭگوداعى كوركتى سەيىل ـ سەرۋەن اۋىل ـ قىستاقتارىنا" جانە "بۇكىل ەلدەگى اۋىل ـ قىستاقتاردى جونگە سالۋدان ۇلگى كورسەتەتىن قىستاقتارعا" اينالدى. كوركتى قىستاققا سۇيەنىپ، قىستاق قىستاق تۇرعىندارىن اۋىل ـ قىستاق سايالحات كاسىبى مەن اۋلا شارۋاشىلىعىن دامىتۋعا شابىتتاندىردى. 2020 ـ جىلى باجياحۋ قىستاعىنداعى شارۋالاردىڭ جان باسىندىق تازا كىرىسى 23 مىڭ 800 يۋانعا جەتتى.

سوڭعى جىلدارى رايونىمىز اۋىل ـ قىستاقتىڭ قونىس ورتاسىن ۇزدىكسىز رەتتەپ ـ وڭاپ جوعارىلاتىپ، اۋىل ـ قىستاقتىڭ نەگىزدىك قۇرىلعى شارت ـ جاعدايىن جاقسارتىپ، اۋىل ـ قىستاقتىڭ تۇرمىستىق قوقىر ـ قوقسىقتارىن تازالاۋدى، اۋىل ـ قىستاقتىڭ ارىق ـ توعاندارىن ارشۇدى، مال، ۇي قۇستارى باعىمشىلىعىنىڭ دايراق ـ ساڭعىرىعى سياقتى اۋىل شارۋاشىلىعى ءوندىرىسىنىڭ جاراقسىز زاتتارىن تازالاۋدى جانە اۋىل ـ قىستاق وتباسىلارىنىڭ دارەتحاناسىن جاڭالاۋدى، قىستاقتىڭ بەت ـ بەينەسىن جاقسارتۋدى، اۋىل ـ قىستاقتىڭ قونىس ورتاسىنا نقپال جاسايتىن ناشار ادەتتەردى وزگەرتۋدى مقتاپ يگەرىپ، كوركتى اۋىل ـ قىستاقتى جوعارى ساپامەن قۇردى.

بىىل رايونىمىز اۋىل ـ قىستاقتارداعى ولقىلقتاردى، ءالسىز تۇستاردى كۇش سالا تولقتاپ، جالپىعا ءتىيمدى، تولىق قامتاماسىز ەتىلگەن، نەگىزدىك حالىق تۇرمىسى قۇرىلىسىن كۇشەيتىپ، اۋىل ـ قىستاقتىڭ الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋ دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، حالىق تۇرمىسىنا قاتىستى ناقتى ىستەردى كۇش سالا ويداعىداي ىستەپ، اۋىل ـ قىستاق بۇقاراسىنىڭ داموۋ جەتىستىكتەرىنەن بىرگە يگىلىكتەنۋىنە مۇمكىندىك جاسادى. قازىر بۇكىل رايوندا اۋىل ـ قالاشقتارعا اسفالت جول جەتكىزىلۋ مولشەرى 100%، شارت ـ جاعداي ازىرلەگەن قۇرىلىمدىق قىستاقتارعا اسفالت جول جەتكىزىلۋ مولشەرى 100% بولدى. اۋىل ـ قىستاقتىڭ وقۋ ـ اعارتۋ شارت ـ جاعدايى ۇزدىكسىز كەمەلدەندى. اۋىل ـ قالاشق شيپاحانالارىنىڭ، قىستاق ەمحانالارىنىڭ ولشەمدەنۋ مولشەرى 100%كە جەتتى؛ ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ دەنساۋلىعىن تەكسەرۋمەن جاپپاي قامتۋ جۇزەگە اسىرىلىپ، اۋىل ـ قىستاق نەگىزگى ەمدەۋ قامسىزداندىرۋىمەن قامسىزداندىرۋعا تيىستىلەر تۇگەلدەي قامسىزداندىرىلدى...

حالىق تۇرمىسى قۇرىلىسى جۇرت جۇرەگىن جىلىتتى، سوندداي ـ اق بۇكىل شينجياڭداعى ءار ۇلت ەگىنشى ـ مالشى بۇقاراسىنىڭ اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋدى جەدەل ىلگەرىلەتۋ سەنىمى مەن بەكىمىن دە كۇشەيتتى.

قالتا قامپايدى، وي ـ سانا تولىستى، دىققاندار بايى ءتۇستى

اۋىل ـ قىستاق كاسپ سالاسى تىزبەگىنىڭ ۇزارۋى اۋىل شارۋاشىلىعى ونىمدەردىڭ قۇن تىزبەگىن جوعارىلاتتى ءارى ەگىنشى ـ مالشى بۇقاراسىنىڭ كىرىستى ارتتىرۋ تىزبەگىن تۇتاستىردى.

مامەتعوجى ءشرالي وتباسى 3 جىلدىڭ الدىندا اقتاۋ اۋدانى قىزىلتاۋ اۋىلى ايجەك قىستاعىنان وسى اۋدانىنىڭ قونىس جاڭالاپ كوشىرىپ ورنالاستىرۋ ءتۇيىنى كۇنلۇن جايىۋان الەۋمەتتىك اۋماعىنا كوشىپ كەلىپ، عيماراتقا كىردى. جەرگىلىكتى ورىن كوپشىلىكتى جىلجايدا كوكونىس ەگۋ تەحنيكاسىن ۇيرەنۋگە ۇيمداستىردى، وسىدان كەيىن ول اقتاۋ اۋدانىنىڭ وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعى كاسپ باقشاسىندا 7 جىلجايدى كوتەرەمەگە الدى، قازىر جىلدىق كىرىسى 100 مىڭ يۋاننان استى.

بىىل قىزىلسۋ قىرعىز اۋتونوميالى وبلىسى قۇرىلعىلى اۋىل شارۋاشىلىعى، مال شارۋاشىلىعى، اۋىل ـ قىستاق سەحى، نان كاسىبى سالاسى سياقتىلاردى تۇتقا ەتىپ، ءار وتباسىندا ەڭ كەمىندە بىردەن جەتەكشى كاسپ سالاسى بولۋ، ءار وتباسىندا بىردەن ارتىق ادام جۇمىستانعان بولۋ نسانىنسان جۇزەگە اسىرىپ، قونىس جاڭالاپ كوشىرىلگەن وتباسىلارىنىڭ تۇراقتاپ تۇرۋىنا، داموۋىنا، بايۋىنا شىنايى كەپىلدىك ەتتى. قازىر بۇكىل وبلىستاعى 9 قونىس جاڭالاپ كوشىرىپ ورنالاستىرۋ تۇيىننىڭ 2914 وتباسى، 6152 ادامنىڭ جۇمىستانۋى جۇزەگە اسىپ، قونىس جاڭالاپ كوشىرىلگەن وتباسىلاردىڭ ەڭبەك قابىلەتى بارلارى تۇگەلدەي جۇمىستاندى. بىىل بۇكىل وبلىستاعى ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ جان باسىندىق تازا كىرىسى 11 مىڭ 163 يۋانعا جەتىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن 11% ارتادى دەپ مەجەلەنىپ وتىر.

پارتيانىڭ اۋىل شارۋاشىلىعىنا تيىمدىلىك جاساۋ، اۋىل ـ قىستاقتى الۋەتتەندىرۋ، شارۋالاردى بايىتۋ ساياساتىنىڭ قولداۋىندا، رايونىمىزداعى ءار ۇلت ەگىنشى ـ مالشىلار بايۋدى ويلاۋدان، بايۋدى كوكسەۋدەن بايي الۋعا جانە اناعۇرلىم بايۋ نسانىنسا قاراي قادام تاستادى.

بىىل الدىڭعى 3 ماۋسىمدا رايونىمىز اۋىل ـ قىستاق تۇرعىندارىنىڭ جان باسىندىق قولداعى تابىسى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 11.5% ارتتى، 1 ـ كاسىپتىڭ ارتقان قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 6.9% ارتتى، بۇكىل رايونىمىزدىڭ اۋىل شارۋاشىلىعى، اۋىل ـ قىستاق ەكونوميكاسى جالپى جاقتان ورنىقتىلىق بارىسىندا بەكەمدەلپ، ورنىقتىلىق بارىسىندا ىلگەرىلەپ، ورنىقتىلىق بارىسىندا جاقساردى.

دوڭگەلەك داۋلەتتىلىككە قادام تاستاعان رايونىمىزداعى ءار ۇلت ەگىنشى ـ مالشى بۇقاراسىنىڭ شىكى داموۋ قوزعاۋشى كۇشى معىم، قالتا قامپايعان ەكەن، وي ـ سانا دا بايۋ كەرەك.

بىىل 57 جاستاعى يمامجان تاۋاككۇل قاشقار قالاسى اۋات اۋىلى شىتلىق قىستاعىنىڭ تۇرعىنى. بۇرىن كەدەي وتباسى بولاتىن، قازىر سەلبەستىك كووپەراتيۋىن قۇرىپ، اۋىل شارۋاشىلىعى ونىمدەرىن "ەگۋ، وڭدەۋ، ساتۋ" ءبىر جۇيەلى تيجارات ءتاسىلى ارقىلى جەكە جىلدىق كىرىسى ميلليون يۋاننان استى، سوندداي ـ اق توڭەرەكتەگى 2000نان استام قىستاق تۇرعىنىنىڭ كىرىسىن ارتتىرۋىنا دەم بەردى. "ءار جىلى اۋىل شارۋاشىلىق ماماندارى بىزگە تەگىن جەتەكشىلىك جاساپ وتىرادى، سونىڭ ارقاسىندا جەمىس اعاشتارىن جاقسى ەگىپ، جەمىستى جاقسى وڭدەپ، جاقسى ساتا الدىق"، ـ دەدى يمامجان.

بىىل رايونىمىز عىلىم جالپىلاستىرۋ بايلىعىن نەگىزگى ساتىعا بەيمدەۋدى، دارىندىلاردى نەگىزگى ساتىعا بەيمدەۋدى، قىزمەت وتەۋدى نەگىزگى ساتىعا بەيمدەۋدى ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتىپ، نەگىزگى ەڭبەك ساپاسى، قولدانىلمالى تەحنيكا، كاسپىتىك جۇمىس ءتۇرى سياقتىلاردى باۋلۇدى جاپپاي ورىستەتىپ، عىلىم ـ تەحنيكا باۋلۇى ارقىلى جاڭاشا ەگىنشى ـ مالشىلاردى جەتىلدىرىپ، اۋىل ـ قىستاق كاسپ سالاسىنىڭ جاڭا ومىرشەڭدىك كۇشىن قاۋلاتىپ، اۋىل ـ قىستاقتى جاپپاي گۇلدەندىرۋگە اناعۇرلىم جاقسى قىزمەت وتەدى.

جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتقان شينجياڭ كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋ جەتىستىكتەرىن ونان ارى بەكەمدەپ، كەڭەيتىپ، جاڭا داۋىردەگى اۋىل ـ قىستاقتى جاپپاي گۇلدەندىرۋدىڭ جاڭا تارىخىن قۇلشىنا جازۋدا.

(باسى 1 ـ بەتتە)

"بەيجيڭ قىسقى ولىمپياداسىنىڭ جاقىنداۋىنا وراي، بۇكىل شينجياڭنىڭ جەر ـ جەرىندەگى قار ـ مۇز سپورتى ساراي ـ الاڭدارىنىڭ قۇرىلىسى جەدەلدەپ، سانى كورنەكتى ارتتى. جاڭا ساناق ءالى باستالماسا دا، بۇكىل شينجياڭداعى قار ـ مۇز سپورتى ساراي ـ الاڭى 100دەن استى"، ـ دەدى اۆتونوميالى رايوندىق دەنە تاربيە مەكەمەسى كاسپ سالاسىن دامىتۋ ورتالعىنىڭ الاڭ ساناق قىزمەتىنە جاۋاپتى قىزمەتكەرى حان چاۋ.

"وسىمەن بىرگە، رايونىمىز تاعى ەل ىشىندە ەڭ وزىق، حالقارادا الدىڭعى ولشەمدەگى قار ـ مۇز ساراي ـ الاڭىن سالدى". اۆتونوميالى رايوندىق دەنە تاربيە مەكەمەسىنىڭ ورنىباسار باستىعى جياڭ شىسايي تانىستىرىپ بىلاي دەدى: رايونىمىزداعى جوعارى ولشەمدى قار ـ مۇز سپورتى ساراي ـ الاڭدارىن قىسقاشا "1322 ساراي ـ الاڭ شوعىرى" دەپ اتاۋعا بولادى: مۇندىعى "1" دەگەنى شينجياڭ مۇز ءۇستى قيمىل ورتالىعى؛ "3" دەگەنى كوكتوعاي حالقارالىق قار شاڭعى الاڭى، سايرام كولى حالقارالىق قار شاڭعى الاڭى جانە قوم جىكبەلەك حالقارالىق قار شاڭعى دەمالىس ءوڭىرى، بۇلاردىڭ ءبارى اسقار تاۋ قار ـ شاڭعى الاڭدارى؛ "2" دەگەنى سارقوبى قارلى دالا شاڭعى الاڭى جانە اراسان قارلى دالا شاڭعى الاڭى؛ ەڭ سوڭعى "2" دەگەنى ەكى قارلى دالا باقشاسى، ياعني التاي قالاسىنداعى التاي تاۋى ەكاشا قارلى دالا باقشاسى مەن ۋشىلىك جايلاۋىنداعى التاي تاۋى قارلى دالا باقشاسىن كورسەتەدى.

"بىىل جىل باسىنان بەرى، ءبىز وسى ساراي ـ الاڭدارداعى ءبىر قىدىرۋ مەملەكەتتىك، حالقارالىق قار ـ مۇز سپورت جارىستارىن، قيمىلدارىن وتكىزىپ، مەملەكەتتىك قار ـ مۇز سپورت اترەتىنەن 23 كوماندانى (رەت)، 700دەن استام ادامدى (رەت) قابىلدادىق. كوپ تۇردەن مەملەكەتتىك رەكورد جاڭالاعان، دۇنيە ءجۇزى رەكوردىنان اسقان تاماشا ناتيجەلەر جارالتىلىپ، الاڭ، اۋا رايى سياقتى شارت ـ جاعدايلار مەن قابىلداۋ قۇاتى جاعىندا جارىسقا قاتىناسۋشىلاردىڭ، مەملەكەتتىك دەنە تاربيە باس مەكەمەسى قىسقى سپورت باسقارۋ ورتالعىنىڭ جانە حالقارالىق قار ـ شاڭعى بىرلەستىگى ءمانساپتىلارىنىڭ جوعارى باعاسىنا يە بولدى، بۇل توپتاعى ساراي ـ الاڭدارىنىڭ سالنۇى شينجياڭ قار ـ مۇز سپورتىنىڭ داموۋىنا بەرىك نەگىز قالادى"، ـ دەدى جياڭ شىسايي تىلشىگە.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ورمان باستىعى ءتۇزىمى قىزمەتىنىڭ ىلگەرىلەتىلۋىنە ىلەسە، رايونىمىزدىڭ بايلىقتى قورعاۋى ونان ارى قاتايتىلىپ، ەكولوگيانى قالپىنا كەلتىرۋى اناعۇرلىم تەرەڭدەپ، مەملەكەت جەرىن جاسىلداندىرۋ اناعۇرلىم علمي بولدى. بىىل بۇكىل رايونىمىز ورماندى بۇلدىرۋگە سوققى بەرۋ ارناۋلى ارەكەتى مەن 2021 ـ جىلعى ورمان باقىلاۋ ـ تەكسەرۋدى ورىستەپ، 2604 گەكتار ورماندىق جەردى قايتارىپ الپ، 2374 گەكتار ورماندى ءۇز ورىنىندا قالپىنا كەلتىردى. "قوڭىر جەل ارەكەتىنىڭ" جانە جايىنا حايۋاناتتارعا، وسىمدىكتەرگە ساياتىن زاڭعا قايشى قىلمىستارعا سوققى بەرۋ ارناۋلى ارەكەتىنىڭ "قايتا قاداعالاۋىن" ءبىر تۇتاس جوسپارلاپ ورىستەتتى. 49 ميلليون 180 مىڭ مۇ تابيعي ورماندى قورعاۋ، قالپىنا كەلتىرۋ مىندەتىن جاپپاي تيانقاتاندىرىپ، تارىم وزەنى الابىندعى توراڭعى ورمانىن قۇتقارۋدىڭ 3 جىلدىق ارەكەتىن ياقتاتىپ، تاسقىن سۋمەن جينى 6 ميلليون 820 مىڭ مۇ تورانعى ورمانىن سۋاردى، مۇنىڭ ىشىندە 2021 ـ جىلى 2 ميلليون 78 مىڭ مۇ تورانعى ورمانى سۋارىلدى. بۇكىل رايوندا 2 ميلليون 550 مىڭ مۇ جەرگە ورمان وتىرعىزىلدى، 570 مىڭ مۇ ەگىستىك جەر ورمانعا قايتارىلدى، ءبىر ميلليون 550 مىڭ مۇ ورمان ءۇسىرىلدى، 6 ميلليون 340 مىڭ مۇ جەردەگى جايلىم قالپىنا كەلتىرىلدى، 6 ميلليون 599 مىڭ مۇ قۇمايتتانعان جەر تىزگىندەلدى.

"14 ـ بەسجىلدىق" مەزگىلىندە رايونىمىز ورمان باستىعى ءتۇزىمىن تىرەك ەتىپ، جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايونىنىڭ ەكولوگيالىق قالتقىسىن بەكەمدەپ، ورمان مەن جايلىمدى وسىزىماندىندىرىپ وڭالتۋ جۇيەسىن قۇرىپ، اقاۋسىزداندىرىپ، شينجياڭنىڭ ەكونوميكاسىنىڭ، قوعامنىڭ بايلاندى داموىنا پارمەندى دەم بەرەدى. 2025 ـ جىلعا جەتكەندە، بۇكىل رايونىمىزدىڭ ورمانمەن كومكەرىلۋ سالىستىرماسى 5.08%كە جەتەدى، ورمان قورى 436 ميلليون تەكشەمەترگە جەتەدى، جايلىمنىڭ جالپى وسىمدىك جامىلعىسىمەن كومكەرىلۋ دارەجەسى 42.8%كە كوتەرىلىپ، 22 ميلليون 300 مىڭ مۇ قۇمايتتانعان جەر تىزگىندەلدى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

"قىستاق تۇرعىندارى دارەتحانانى جاڭالاعان كەزدە تەحنيكالىق قىزمەتكەرلەر ۇستىندە جەتەكشىلىك ەتىپ تۇرادى. جاڭا دارەتحانا پايدالانىلعانىن كەيىن دە، كاسىپتىك ادامدار كەلىپ دارەت شەلەگى مەن سەپتيكالىق دارەت ۇراسىنىڭ ساپاسىن تەكسەرىپ تۇرادى"، ـ دەدى تىلشىگە قىستاق تۇرعىنى نۇرنىساگۇل رۇپۇل.

بىىل اۋدان اۋدانى دارەتحانانى جاڭالاعان كەزدە تەحنيكالىق قىزمەتكەرلەر ۇستىندە بولماۋ، ساپاسىن يگەرۋ قيىن بولۋ ماسەلەسىن اناعۇرلىم ارناعا ءتۇسىرىپ، جەتەكشىلىك ەتۋ، تەكسەرۋ تەبىنىن ارتتىرىپ، قىستاق تۇرعىندارى سالعان قوس ۇرانى المالى ـ كەزەك پايدالانۋ ۇلگىسىندەگى دارەتحانانى، سوندداي ـ اق ساتپ النعان قوس كۇبىلى، ءۇش ۇرالى، ءتورت ۇرالى سەپتيكالىق دارەت ۇرالارىن قاتاڭ ۇلگى الپ تەكسەرىپ، ولشەمگە تولمايتىن سەپتيكالىق دارەت ۇرالارى سەبەبىنەن قىستاق تۇرعىندارىنىڭ مۇددەسىنە زيان جەتۋدىڭ الدىن الدى.

اقسۋ ايماعى بىىل اۋىل ـ قىستاقتاردا "دارەتحانا توڭكەرىسىن ىلگەرىلەتۋ بارىسىندا ساپانى ءبىرىنشى ورىنعا قويۋعا، جىلدامدىقتا ساپاعا بويسۇنۋعا، ۋاقىتتا ناقتى ونىمدىلىككە بويسۇنۋعا تاباندى بولىپ، ءار وتباسىنىڭ دارەتحاناسىن بىرەگەي جاڭالاپ، پايدالانىلاتىنداي جاڭالاپ، جاقسى جاڭالاپ، حالىق تۇرمىسىنداعى وسى ناقتى ءىستى شىن مانىندە ويداعىداي ىستەدى، ناقتى ىستەدى.

كاڭچي اۋىلىنىڭ ارال قىستاعى باي اۋدانىنىڭ اۋىل ـ قىستاقتاردا "دارەتحانا توڭكەرىسى" بويىنشا جاڭالاۋدان ۇلگى كورسەتۋ قىستاعى سانالادى. قازىرگە دەيىن بۇل قىستاقتا جوبا تالابىنا ۇيلەسپەيتىن 200 نەشە قۇرعاق دارەتحانا شاعىلىپ، ۇي ـ ءۇيدىڭ بارىندە رەتتى دە تازا دارەتحانا سالىندى.

"بۇرىنعى دارەتحانالار ءارى لاس، ءارى ساسق بولاتىن. قازىر وزگەرتىپ سالىنعانىن كەيىنگى جاڭا دارەتحانا قولايلى ءارى تازا، راسىندا، ىستەتۋگە جايلى، كورەر كوزگە ۇناسىمدى بولدى!"، ـ دەدى كاڭچي اۋىلى ارال قىستاعىنىڭ تۇرعىنى توحنياز ءامار تەبىرەنە.

(باسى 1 ـ بەتتە)

كومىردى العاشقى وڭدەۋدە قىرۋار كوكىستىك گاز پايدا بولادى. كوكىستىك گاز ازوت، كومىرتەگى شالا توتىعى، سۋتەگى سياقتى زاتتاردان قۇرالادى، بايلىققا اينالدىرىپ پايدالانۋ كاسىپتەگى قيىن ماسەلە بولىپ كەلگەن ەدى.

بۇرىن ءار كۇنى كەشتە كاسپ سالاسى اۋماعىنىڭ كەڭىستىگىندە جارقىراعان سانسىز "الاۋ" يرەلەڭدەگەن وت ايداھاردان اۋمايتىن. "كوكىستىك گازدى جاعىپ شىعارۋ، ءارى لاستاۋ، ءارى ىسىراپشىلدىق"، ـ دەدى لي پىڭ. سوڭعى جىلدارى كوكىستىك گازدى بايلىققا اينالدىرىپ پايدالانۋدى توڭىرەكتەي وتىرىپ، وسى كاسىپ سالاسى اۋماعى سۋتەگىن ءوندىرۋ، ەلەكتر تاراتۋ، ەتىلەن گليكول ءوندىرۋ سىندى 3 كاسىپ سالاسى تىزبەگىن دامىتتى.

شينجياڭ شينحۇيشيا تازا ەنەرگيا شەكتى سەرىكتەستىگى ـــ وسى كاسىپ سالاسى اۋماعىندا كوكىستىك گازدان سۋتەگىن وندىرەتىن ۋاكىلدىك كاسىپورىننىڭ ءبىرى، نەگىزگى جۇمىسى ساپاسىز تاس كومىر مايى مەن سۋتەگىننەن پايدالانىپ جەڭىل تاس كومىر ماين وندىرەدى، قاجەتتى سۋتەگىن كوكىستىك گازدان ايىرىپ الادى.

"جەڭىل تاس كومىر مايى بەنزين، دىزەل ماين وندىرەتىن ماڭىزدى شيكىزاتتاردىڭ ءبىرى، ءبىر تونناسىنىڭ باعاسى 5000 ـــ 6000 يۋان تۇرادى. جاعىپ شىعارۋعا سالىستىرعاندا كوكىستىك گازدان سۋتەگىن ءوندىرۋ جاراقسىزدى اسىلعا اينالدىرىپ، لاس زاتتاردىڭ شىعارىلۋىن ازايتادى"، ـ دەدى وسى سەرىكتەستىكتىڭ سۋتەگىن ءوندىرۋ ءبولىمىنىڭ باستىعى ۋاڭ گاڭ.

قۇمىل رۇنداجيانىڭ ەلەكتر تاراتۋ شەكتى سەرىكتەستىگى كوكىستىك گازدان پايدالانىپ ەلەكتر تاراتۋدا، 1 ـ مەرزىمدىك نسان 2020 ـ جىلى وندىرىسكە قوسىلعان. "2 ـ مەرزىمدىك نسان كەلەر جىلى وندىرىسكە قوسىلعانىن كەيىن، ءار جىلى 2 ميلليارد 600 ميلليون كيلوۋات ـ ساعات ەلەكتر تاراتادى، بۇل تىكەلەي جاعىپ جىبەرۋگە قارالعاندا، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن 600 مىڭ تونناعا ازايتادى"، ـ دەدى وسى سەرىكتەستىكتىڭ باس ينجەنەرى لۋان شياۋدۇڭ.

سۋتەگىن ءوندىرۋ مەن ەلەكتر تاراتۋعا قاراعاندا، ەتىلەن گليكول ءوندىرۋدىڭ قۇنى ءتىپتى دە جوعارى. 10 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى قۇمىل گۇڭحۇي حۋانباۋ عىلىم ـ تەحنيكا شەكتى سەرىكتەستىگى العاش رەت كوكىستىك گازدان پايدالانىپ تولىمدى ەتىلەن گليكول ءوندىرىپ شىعاردى. "بۇل ەل ىشىندە، ءتىپتى، دۇنيە جۇزىندە تۇڭعىش رەت بولىپ تابىلادى"، ـ دەدى لي پىڭ.

وسى نسان ءبىر جىلدا 2 ميلليارد 800 ميلليون ولشەمدى تەكشەمەتر كوكىستىك گاز جۇمسايدى. لي پىڭ بىلاي دەدى: شامالاۋعا قاراعاندا، وسى كوكىستىك گاز ەلەكتر تاراتۋعا پايدالانىلسا، 525 ميلليون يۋان ءونىم قۇنىن جاراتادى؛ ال ەتىلەن گليكول وندىرۋگە پايدالانىپ جاراتىلعان ءونىم قۇنى ەلەكتر تاراتۋ ءونىم قۇنىنىڭ 3 ەسەسىنەن اسادى.

"وسى كوكىستىك گازدى جاعىپ شىعارعاندا، ءبىر ميلليون 100 مىڭ تونناعا كومىر قىشقىل گازىن شىعارادى؛ ەتىلەن گليكول شىعارۋعا قولدانىلسا، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن 625 مىڭ تونناعا ازايتادى، بۇل جۇڭگونىڭ، ءتىپتى، دۇنيە ءجۇزىنىڭ كومىر حيمياونەركاسىبى سالاسى ءۇشىن كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن ازايتۋ جوننەن ءونىمدى جول تاۋىپ بەرەدى"، ـ دەدى لي پىڭ.

اراتۇرىك اۋدانى ونەركاسىپ باقشا رايونىن باسقارۋ كومىتەتىنىڭ ورىنباسار مەڭگەرۋشىسى ۋاڭ يۇڭدي بىلاي دەدى: اينالمالى شارۋاشىلىقتى دامىتۋ ارقىلى وسى كاسپ سالاسى اۋماعىنىڭ جوعارى ساپالى داموۋىنا ناتيجەسى جارقىن بولدى: بىىل الدىڭعى 11 ايدا ونەركاسىپتىڭ جالپى ءونىم قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 1.24 ەسە ارتتى.